

AZ ELKÖTELEZETT FŐTITKÁR EMLÉKEZETE

Pulai Miklós tevékenysége a Bankszövetségben

Müller János – Kovács Levente¹

A 94 éves korában, egy éve elhunyt, örökké fáradhatatlan Pulai Miklóst életútja, kiemelkedő szakmai teljesítménye a magyar gazdaságtörténet és a bankszakma nagy egyéniségei közé emeli. Elévülhetetlen érdeme volt a kétszintű bankrendszer és a piaci alapon működő bankrendszer létrehozásában. Bankszakmai munkásságának egy szakasza a Magyar Bankszövetséghez kötődött; megalakulásától, azaz 1989-től 2000-ig volt a Bankszövetség főtitkára, majd szinte haláláig segítette szakmai tapasztalatával a Bankszövetség munkáját. E cikkel Pulai Miklósnak a Magyar Bankszövetségben végzett szakmai munkássága előtt szeretnénk tisztelni. E munkásság megértéséhez azonban elengedhetetlenül szükséges, hogy röviden áttekintsük azokat a gazdasági, társadalmi összefüggéseket és folyamatokat, amelyeknek aktív résztvevője és alakítója volt.

JEL-kódok: N14, N24, N44

Kulcsszavak: Pulai Miklós, Magyar Bankszövetség

1. ÉLETÚTJA AZ 1968-AS GAZDASÁGI REFORM IDŐSZAKÁIG

Édesapja cipész volt a VI. kerületi, terézvárosi Szív utcában, Pulai Miklós itt nőtt fel, s innen jutott el az érettségiig. Az 1944. évi érettségi vizsgát követően rövid ideig egy kereskedelmi bankban dolgozott, de a háború megtörte az éppen csak kezdődő felnőtt életet; 1945 késő tavaszán édesapjával együtt több mint két évre a Szovjetunióba hurcolták „málenkij robotra”. A megpróbáltatásokkal terhes szovjetunióbeli éveket követően 1948-ban tért haza, és átmeneti, elsősorban tolmácsolási feladatok után a következő állomás a Pénzügyminisztérium volt. Itt 1949-től 1957-ig dolgozott, kezdetben a miniszteri titkárságon, majd a bankosztály, később a költségvetési főosztály vezetőjeként, 1956 elejétől pedig miniszterhelyettesként. Ezekben az években végezte el a közgazdasági egyetemet, megszerezvén a szükséges elméleti tudást. Ám az egyetemen megtanulható ismereteknél nagyobb szere-

---

1 Müller János vezető tanácsadó, Magyar Bankszövetség. E-mail: mullerj1@t-online.hu.

Kovács Levente főtitkár, Magyar Bankszövetség. E-mail: kovacs.levente@bankszovetseg.hu.

pet játszott közgazdasági gondolkodása formálódásában az, hogy a minisztérium egyik vezetőjeként szinte naponta szembesült az 50-es évek elejének torz, életidegen, a magyar társadalomnak sok szenvedést okozó gazdaságpolitika mindennapos következményeivel. 1953-tól pedig közelről ismerte és támogatta a *Nagy Imre* által elindított ún. „Új szakasz” politikája nyomán megjelenő, kezdeti reformgondolatokat. A valóságból táplálkozó és a társadalmi haladást célzó reformpolitika gyakorolt rá életre szóló hatást.

Az 1956-os forradalom időlegesen megtörte szakmai pályafutását. A Pénzügyminisztérium egyik legnépszerűbb vezetőjeként a forradalom napjaiban megválasztották a minisztérium Forradalmi Bizottsága elnökének. Ebben a minőségében is komoly szerepe volt abban, hogy a pénzügyi folyamatokban, a forradalom napjaiban, majd 1956–1957 telén sem következett be törés, például ezekben a hónapokban is lényegében nagyobb zavaroktól mentes volt a vállalatoknál és intézményeknél a bérfizetés. A forradalmat követően a „köszönet” nem maradt el, 1957 elején kizárták az MSZMP-ből, majd eltávolították a minisztériumból is. Nehéz helyzetéből az OTP akkori vezérigazgatója, a későbbi nagy tekintélyű jegybankelnök, *László Andor* segítette ki, aki az OTP-be hívta dolgozni. Ott az újonnan létrehozott, lakáshitelezéssel foglalkozó osztály vezetője lett. 1963-ban *László Andor*, az OTP vezérigazgatója Magyar Nemzeti Bank elnöke lett, s *Pulai Miklóst* is vitte magával a jegybankba. Itt kezdetben osztályvezető, majd a jegybank monetáris politikai lépéseit előkészítő Hitelpolitikai Főosztály vezetője, 1968-tól pedig az MNB első elnökhelyettese lett.

Az első elnökhelyettesi kinevezés és az 1968-as év mérföldkő, mert *Pulai Miklós* az új gazdasági mechanizmus elnevezésű, átfogó reform előkészítésének évében került fontos, a folyamatokra rálátó, azok alakításában részt vevő pozícióba. Az MNB, s annak egyik vezetőjeként ő is kiemelkedő szerepet játszott a gazdasági reform pénzügyi kérdéseinek előkészítésében, amit az tett lehetővé, hogy a reform egyik központi eleme az addigi naturáliákra összpontosító, központosított gazdálkodás felváltása volt a piaci folyamatokat, a pénzügyek aktív szerepét felismerő és elismerő gazdálkodással. Mindez persze együtt kellett, hogy járjon a gazdasági szereplők nagyobb önállóságával. Szükségessé vált az 50-es évek végletekig vitt, a gazdasággal szemben a politika primátusát hangsúlyozó tételének meghaladása.

2. A GAZDASÁGI REFORM ÉVTIZEDEI, A REFORMOK KÖZGAZDÁSA

Az 1960–1970-es években a magyar gazdasági reformtörekvések, azok időleges megtorpanásai, buktatói során Pulai Miklós elvülhetetlen érdeme volt a reformgondolatok következetes, töretlen képviselője, az ország valós gazdasági és pénzügyi helyzetének a politikai és kormányzati vezetők elé tárása. A reform lépései hosszú ideig nem érinthették a bankszektort, mert a bankreform része volt ugyan a reformelképzeléseknek, de bevezetése politikai vitát váltott ki. Volt azonban egy korai törekvés, a Magyar Nemzeti Bank önállóságának megteremtése. Így emlékezett Pulai Miklós az 1968-as reformokra:

„1968-ra új nemzeti banki törvény született, lett elnök meg elnökhelyettes, szóval átstrukturálták a bankot. Addig nem volt elnökhelyettes, hanem az ügyvezetők voltak a vezérigazgató helyettesei, és akkor, abban a felállásban László Andor lett az elnök, és én lettem az első elnökhelyettes, a Fekete János lett a helyettes. A munka körülbelül úgy volt megosztva, hogy a Fekete volt a deviza, én meg voltam a forint. Én voltam, hogy úgy mondjam, az intézmény. Hétezer ember dolgozott akkor a bankban az egész ország területén. Így énnekem ez a mechanizmusreform egy nagyon fontos fejlődési szakasz volt, mind gondolkodásban, mind abban, hogy aztán a későbbiekben is meghatározó legyen, hogy kikkel voltam nagyjából egy csapatban és kikkel ütköztem. És ez így volt a hetvenes években, amikor 1972–73-ban megtorpant a mechanizmus, akkor én is azok közé tartoztam, akik vesztesnek érezték magukat” (Kövér, 2000:151).

Az 1968-ban elindult gazdasági reformfolyamatnak volt egy kezdeti, felívelő szakasza, amely aztán politikai okokból 1972-re lelassult. Ezeknek az éveknek volt egy lényeges humán oldala is: a mértékadó szakmai körökben egyértelműen beazonosíthatóvá vált, hogy kik voltak a reformerek, kik voltak a nagyon óvatosak, és kik voltak a reformok ellenzői. Pulai Miklós a reformokat szükségesnek tartó, az azokat támogató közgazdászok közé tartozott. A hetvenes évek közepére, második felére így emlékezik:

„Nagyon felgyorsultak a folyamatok 1976-ban, de különösen 1977-ben. Akkori méretekben azt hiszem, hogy rekord fizetésimérleg-hiány keletkezett, egymilliárd dollár. Ezt ahhoz kell viszonyítaniuk, hogy körülbelül három és fél milliárd dollár volt az egész konvertibilis exportunk. Ehhez képest óriási az egymilliárd dollár és azt mi a Nemzeti Bankban éreztük talán a legjobban, hogy hitelek ugyan rendelkezésre álltak, szóval tudtunk hitelt fölvenni, de egyre drágábban, és egyre kilátástalanabbnak mutatkozott az, hogyan fogjuk ezt visszafizetni” (Kövér, 2000:151).

1980-ban az Országos Tervhivatal elnökhelyettese lett. Feladata az újraindított reformmunkálatok irányítása volt. Ennek egyik első eredménye a kis- és középvállalkozások fejlesztését célzó program kidolgozása és bevezetése volt,

olyan elemekkel, mint a nagy szolgáltató vállalati monstrok decentralizálása, új társas vállalkozási formák, pl. a kft.-k előfutárának tekinthető gazdasági munkaközösségek (gmk-k) létrehozásának megteremtése. Ebből az időből származik Pulai Miklós egyik közismert, a korszellemet kifejező mondása: „*Szeretjük a lángost, de nem szeretjük a lángossütőt.*” A pénzügyi helyzet kényszere lehetővé tette Magyarország csatlakozását a nemzetközi pénzügyi szervezetekhez. 1982-ben a Világbank első magyarországi kormányzója lett, azaz a kapcsolattartás hazai kormányzati felelőse, és ebben a minőségében is szerepe volt a bankrendszer 1986-ban bevezetett reformjának a megvalósításában. 1988-tól a *Németh*-kormány mellett a gazdasági reformbizottság elnökhelyettesi feladatait látta el.

3. A BANKREFORM ÉS A MAGYAR BANKSZÖVETSÉG INDULÁSA

Az 1987-ben bevezetett bankreform megteremtette a modern kétszintű bankrendszer felépítésének lehetőségét. Elindult egy több évig tartó folyamat, és ha a kezdeti problémákat, buktatókat, az alakulóban lévő rendszer gyermekbetegségeit is figyelembe vesszük, 1994–95-re tehető az az időszak, amikor már valós, működő kétszintű bankrendszerről beszélhetünk.

Jóllehet a bankreform gondolata a megvalósításnál évekkel korábban felmerült, de akkor még nem léteztek a reformot kikényszerítő gazdasági tényezők:

- El kellett jutni addig a kényszerű felismerésig, hogy a centralizált bankrendszer már nem felel meg azoknak a követelményeknek, amelyeket az egyre inkább liberalizált és piacorientált gazdasági környezet támaszt.
- A nyolcvanas évek elején alakult ki az a helyzet, amikor dinamikusan nőtt az ország külföldi adósságállománya és folyamatosan emelkedett az egyensúlyhiány.
- Az évtized közepén a pénzügyi zavarok egyre erőteljesebbek, a gazdaság teljesítőképessége jelentősen csökkent, a pénzügyi egyensúly megteremtése érdekében hozott intézkedések nem hozták meg a várt eredményeket.
- A fenti kényszerítő körülmények és felismerések ellenére is húzódtott a bankreform bevezetése – ebben politikai okok is közrejátszottak, mivel a reform megvalósítása esetén a gazdaság más szereplőinek is nagyobb szabadságot kellett volna biztosítani, ami a monolitikus irányításhoz szokott állam érdekeit sértette.
- Az MNB akkori vezetői is késleltették a reformot, mert annak megvalósítása esetén tényleges hatalmuk korlátozásától tartottak. Azzal érveltek, hogy a bankreformot megelőzően átfogó költségvetési reformot kell végrehajtani.

A bankreform keretében megvalósuló előkészítést, valamint politikai és kormányzati döntéseket követően vált a Magyar Nemzeti Bank ismét az ország jegybankjává, látta el a monetáris irányítás feladatait, jöttek létre a kereskedelmi bankok és egyéb pénzüintézetek.

A Magyar Bankszövetség alapításának előfeltétele volt, hogy a megvalósított reform alapján, az MNB feldarabolásával megkezdje működését a kétszintű bankrendszer. Szinte egy csapásra számos pénzüintézet jelent meg a piacon, és ezek körében szükségszerűen felmerült egy közös érdekvédelmi szervezet létrehozásának az igénye (lásd még: *Ursprung*, 1996:7). A bankreform és az annak következtében átalakuló magyar bankrendszer tette lehetővé, hogy negyven évi kényszerszünet után, az 1948-ban megszüntetett TÉBE (Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete) helyett ismét létrejöjjön a bankszektor érdekképviseleti szerve, a Magyar Bankszövetség 1989-ben. A Magyar Bankszövetség alakuló ülésén 22 pénzüintézet és a SZÖVOSZ képviselői vettek részt. A bírósági nyilvántartásba vételekor a szövetségnek 24 tagja volt. *„Az alakuló ülés egyhangú szavazással megválasztotta a Magyar Bankszövetség elnökségét: elnök Lenk Géza, az Országos Kereskedelmi és Hitelbank Rt. elnök-vezérigazgatója, alelnök Birmann Erzsébet, az Innofinance Rt. vezérigazgatója, főtitkár dr. Radnóti János, a Magyar Bankszövetség alkalmazottja, az elnökség tagjai Erdély Zsigmond Gábor, a Magyar Külkereskedelmi Bank Rt. elnök-vezérigazgatója, dr. Pázmándi Gyula, az Ipari Szövetkezeti Bank Rt. vezérigazgatója”* (Müller et al., 2014:57). Az első főtitkár, dr. Radnóti János megalakulást követően rövid ideig vezette a szövetség apparátusát, 1989 december 13-tól Pulai Miklós vette át a főtitkári posztot. Vezetésének tíz éve alatt vált igazán európaivá és felnőtté a magyar bankrendszer. A Magyar Bankszövetség pedig a folyamatos fejlődés eredményeképpen a bankszektor érdekeinek elismert képviselőjévé vált.

Ennek az évtizednek banktörténeti jelentőségű mérföldkövei:

1. Kialakul a bankok működésének törvényi és jogszabályi keretrendszere
  - A banki működést érintő szabályozás: bankfelügyeleti (BAF) rendelkezés; tőke megfelelés, likviditás
  - Devizatörvény – HUF-konvertibilitás
  - Számviteli törvény
  - Csődtörvény
2. A fenti törvények radikális piacátformáló hatásának rendezése: adókonszolidáció, hitelkonszolidáció, bankkonszolidáció
3. Bankintézményi keretek megteremtése
  - GIRO Rt. felállítása
  - Hitelgarancia Rt. létrehozása

- Adósnylvántartás kiépítése
  - Hiányzó pénzügyi intézmények jogi hátterének megteremtése: jelzálogbank, lakás-takarékpénztár
4. Korszerű lakossági folyószámlatermékek felfuttatása (közalkalmazottak béreinek kötelező bankszámlára terelése, bankkártya elterjesztése)
  5. Az európai uniós csatlakozásra való felkészülés: munkakapcsolat kiépítése az EU Bankszövetségével, az Európai Bankföderációval

Pulai Miklósnak mint főtitkárnak mind a tárgyalópartner állami hatóságok, mind a bankvezetők előtt nagy szakmai tekintélye volt, amelyet kimagasló szakmai tudása, rugalmas tárgyalástechnikája és reformközgazdász múltja alapozott meg. Hatékonyan fel is használta e tekintélyt a szakmai egyeztetések során, s ennek köszönhetően nemcsak a bankszakma súlya, hanem a főtitkár szakmai és személyes tekintélye is közrejátszott az alábbiakban bemutatott és elért eredményekben, sikerekben.

A Bankszövetség megalakulásának első időszakáról leghitelesebben Pulai Miklós szavait idézve kapunk képet. Lássuk, hogyan értékelte ő maga az alakulás utáni időszakot:

„Az életnek egy nagy adománya és szerencséje volt, hogy végül is '89-ben, amikor én már 64 éves voltam, akkor ezek a fiúk megkerestek (a Demján, a Lenk, meg az Erdély Zsiga), hogy fél éve alakult meg a Bankszövetség, és aki akkor a főtitkár volt, az elment valamelyik bankba vezérigazgató-helyettesnek, tehát hogy ezt vállaljam el” (Kövér, 2000:299).²

Az új bankrendszer működésének korai időszakát a reménykedés jellemezte, de röviddel később szertefoszlott a szép illúzió, és a tornyosuló problémák időszaka következett.

„A bankkonszolidáció szükségszerűen következett be, mert hiszen egy olyan periódusban, amikor a GDP 25%-kal csökken négy év alatt ahelyett, hogy emelkedne 15-öt – a különbség 40% –, akkor biztos, hogy a vállalkozók tönkremennek, és azok a bankok is tönkremennek, akik a vállalkozóknak hitelt nyújtottak.

Szintén szerencsém volt, hogy a Pénzügyminisztériummal és a nemzeti bankkal, a felügyelettel együttműködésben tudtunk dolgozni. Nem az egyes bankok konkrét konszolidációját kezeltük, természetesen abban nem vettünk részt, de a játékszabályok kialakítása, vezénylése, hogy milyen módon történjen, abban igen.

² Demján Sándor a Magyar Hitelbank vezérigazgatója, Lenk Géza az Országos Kereskedelmi és Hitelbank vezérigazgatója, Erdély Zsigmond Gábor a Magyar Külkereskedelmi Bank vezérigazgatója volt akkor.

Amikor ezt elkezdjük '92 őszén, akkor az első lépés az úgynevezett hitelkonszolidáció volt. Mintegy 100 milliárdos csomagban a rossz hitelek megvétele a bankoktól. Akkor még óriási vita volt arról, hogyan kell csinálni. Mi mondtuk, hogy ez a bankkonszolidáció nem történhet csak egy oldalon, tehát hogy az eszközoldalon kiveszünk eszközt, hanem a forrásoldalt is rendbe kell tenni. [...]

Végül 1993-ban dönt el, hogy ki hogyan vesz részt a konszolidációban. A kritérium az volt, hogy aki nem éri el a 8%-os tőke megfelelési mutatót, az vehet részt benne, de azt mindnyájan tudjuk, hogy akinek 6 és 10% között van a mutatója, az azért tudja úgy manipulálni, hogy a 6 felkerüljön a 8 fölé, a 10 meg lekerüljön 8 alá. [...]

Azért nem volt ez egy könnyű menet, mert először is az Antall-kormány idején jó, hogy a törvénybe mi nem engedjük bevenni ezt a bizonyos 40%-ot, mert volt egy olyan javaslat, hogy a bankszektor negyven százalékát lehet privatizálni, tehát a tulajdon 40%-a mehet külföldi tulajdonba. [...]

Odáig már nem jutottunk el, hogy ez az arány az egészre vonatkozik, vagy csak egy-egy bankban lehet 40%. Olyan lobbierővel léptünk fel, és az Antall elfogadta, hogy nem kell. Akkor olyan hat-hét százaléknál tartottunk. Mondom, akkor minek kell ez, majd, amikor elérünk a 25-höz, akkor ráérünk gondolkozni azon, hogy törvény legyen, de azért a fejben igenis az volt, hogy vigyázni kell ezzel a külföldi tulajdonosi hányaddal (Kövér, 2000:299–300).

1993 júliusában még 23 pénzintézet jelezte részvételi szándékát a bankkonszolidációban. Augusztus végén 16 bank jelezte hivatalosan, hogy részt kíván venni [...]. A viszonylag jó helyzetben lévő bankok végül is nem vehettek részt, csak a negatív tőke megfelelési mutatóval rendelkező pénzintézetek. Így a bankkonszolidáció első szakaszában 1993 decemberében 8 pénzintézet vett részt...” (Kövér, 2000:301).

A személyes emlékek is azt támasztották alá, hogy a szektor fejlődése Pulai Miklós főtitkári időszakában jól behatárolható szakaszokra volt osztható.

Hetényi István egykori pénzügyminiszter, a bankreform egyik fő támogatója a bankreform 1997. évi jubileumán tartott előadásában ezt így összegezte:

*„Vállalva a pontatlanság jogos vádját, azt mondhatjuk: 1988–89 fő kérdése az volt, hogy szervezett üzemmé váljanak a bankok. 1990–91 a pozitív reménykedés kora a – virtuálisnak bizonyuló – jövedelmezőség és a privatizálhatóság szemszögéből nézve. Erre az időre esik a Bankfelügyelet, a Bankszövetség érdemi munkájának megkezdése. 1992–94 a tornyosodó gondok időszaka, a gazdasági teljesítmény nagyarányú csökkenésének, a piacvesztésnek, a vállalkozások tízezrei tönkremenetelének a bankokra való áthatása, a konszolidációk, »a kicsi a szép« illúzió vége. 1995–97 a privatizáció érdemi periódusa a banküzem korszerűsödésével és a szolgáltatások érzékelhető kiszélesedésével, valamint egy tartósnak ítéltető jegybank-törvény és egy európai szintű hitelintézeti törvény megszületésével” (Hetényi István *Majd a történelem* című előadása 1997. február 7-én).*

Már 1992-ben szembesülni kellett azzal, hogy gondok és egyre növekvő problémák terhelték a bankok hitelporfólióját. Mivel akkor – az 1991–93 közötti időszakban – a bankok szinte kizárólag állami tulajdonban voltak, a politikai vezetés és a kormányzat elindította a kezdetben hitelkonszolidációnak, majd később bankkonszolidációnak nevezett folyamatot.

Az 1993. év fontos eseménye volt az Egzisztencia-hitel (E-hitel) folyósításának új rendje. A kormány 1993. februárjában módosította az E-hitelről és a részletfizetési kedvezményről szóló kormányrendeletet. A módosítással bővült az az állami vagyoni kör, amelynek a megvásárlásához E-hitelt lehetett felvenni, és bővült azoknak a vagyongazdálkodó szervezeteknek a köre, amelyek értékesíthetik az általuk kezelt állami vagyont. Ez és az ezzel egyidejűleg belépő privatizációs konstrukciók miatt szükségessé vált az eljárási rend korszerűsítése és a privatizációs módszerekhez kapcsolódó eljárások egyértelmű meghatározása. Erre az összes érdekelt, így a Bankszövetség bevonásával került sor. Pulai Miklós így emlékezik erre:

„A másik nagyon komoly ügy volt, hogy 1991-ben jött a privatizáció. Felmerült, hogy ehhez csináljunk egy egzisztenciahitel-konstrukciót, aminek az volt a lényege, hogy az állami tulajdont árverezték. Aki jelentkezett, annak pénze kellett, hogy legyen, vagy egy hitelígérete. Szóval ez egy nagyon bonyolult folyamat volt. És akkor volt ugye az ÁVÜ, az Állami Vagyonügynökség, mi – a Bankszövetség –, meg a pénzügy. A Hegedűs Éva volt akkor éppen a pénzügyminiszter-helyettes.

És megint nem volt se törvény, se semmi, csináltunk egy ilyen együttműködési megállapodást. Mi, az ÁVÜ meg valami hat-hét szervezet, amit a miniszterekkel aláírtunk, én a Bankszövetség nevében. És ez volt a biblia, ami úgy kezdődött, hogy például kijelölnék egy gumigyárat, és el akarjuk adni. Kérdés, hogy ez hogyan jelenik meg árverésen, a vevő hogyan jöhet a hitelért, mi milyen igazolást adunk arról, ha megnyeri, akkor mi adjuk a hitelt, vagy mi a garancia” (Müller, 2014:170, 171).

A mozgalmas 1993-as év eseményei közül meg kell említenünk még a pénzügyi törvény módosítását, a bankközi adónyilvántartás rendszerének előkészítését, a csődtörvény és a jegybanktörvény módosítását, továbbá az új devizakódex előkészítését. Banktörténeti szempontból is érdekes, hogy már 1993-ban napirendre került a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényjavaslat előkészítése.

1993-ban az egész bankrendszer működésének további mérföldköve volt a hitelintézeti elszámolóházi funkciót végző GIRO-rendszer megindulása.

Elérkeztünk a Bankszövetség működésének egy olyan időpontjához, amelyről szélesebb körű kitekintést kapunk *Erdei Tamástól*, a Külkereskedelmi Bank elnök-vezérigazgatójától:

„Ahogy visszaemlékezem, a hőskorszak után elindult egy szakmai munka. Kezdet beindulni a verseny a bankrendszeren belül, de igazából a politikával is egy

viszonylag rendezett viszony alakult ki, a pénzügypolitikával alapvetően szakmai kérdésekről tárgyaltunk. A verseny igazából a vállalati szektorban indult el, a lakossági szektorban a kilencvenes évek végéig nem igazán volt mozgás.

A Bankszövetség az első időben egyrészt próbálta képviselni a szektor érdekeit a szabályozó hatóságoknál, fontos szerepet töltött be a felügyeleti rendszer kialakításában, másrészt próbálta összehangolni a szektor különböző szereplőinek együttműködését (nagybankok, kisbankok). Ebben az első időben a politikával, ezen belül a pénzügyekért felelős kormányzati szervekkel harmonikus volt a viszony. Közösen tanultuk a kétszintű bankrendszert komoly szakmai viták során, de konszenzusos megoldásokat tudtunk találni.

Az első komoly megpróbáltatások a bankkonszolidációs időszak során jelentkeztek. Ezt követte az Agrobank és a Postabank problémahalmaza.

Ezek az ügyek még inkább megvilágították, hogy nem elég erős a felügyeleti rendszer, nem eléggé transzparens a folyamatok. A végén valahol a keletkező veszteségeket a bankrendszernek és az államnak kellett megfizetnie. A folyamat végén létrejött a betétbiztosítási rendszer, illetve felgyorsult a bankprivatizáció. Egy lényegesen erősebb, szakmailag felkészült felügyeleti rendszer jött létre. Ezek létrehozásában nagy szerepet játszott a Bankszövetség is.

A bankprivatizációt követően kialakult a mai bankrendszer struktúrája. A külföldi kézbe került bankok mind tőkéjükben, mind a szakmai irányítás szempontjából jelentősen megerősödtek. Éles, de korrekt verseny alakult ki.

A Bankszövetség napi kapcsolatban állt a pénzügyi kormányzattal, és korrekt munkakapcsolat volt jellemző erre az időszakra.” (Müller, 2014:277).

A Bankszövetség működésének első éveiről szóló visszaemlékezések egybehangzóan megerősítik, hogy az akkori kormányzati és politikai vezetéssel a Bankszövetségnek folyamatos szakmai kapcsolata volt, fontos szakmai partnernek tekintették. A Bankszövetség aktív részese volt a jogalkotási folyamatnak, így például az 1993. évi törvényalkotási törvény kapcsán felvetették, hogy a programból hiányzik a devizakódex, javasolták, hogy hozzák előre a pénzügyintézetekről, pénzügyintézeti tevékenységről, valamint a számvitelről szóló törvénymódosítást.

Különleges volt 1994. abból a szempontból is, hogy a rendszerváltást követően az első parlamenti választások éve. A Bankszövetség elnöksége időben foglalkozott azzal a lehetőséggel, hogy a választások lényeges befolyást gyakorolhatnak majd a bankszektor működési körülményeire. Már az 1994. márciusi testületi ülésnek az az évi programmal foglalkozó napirendje tárgyalta a gazdaságpolitika esetleges változásait egy olyan környezetben, amikor a bankok jelentős változásokon, alkalmazkodási folyamatokon mennek keresztül, amikor a bank- és adókonszolidáció jelentős részét még végre kellett hajtani, miközben megtörténtek a banki

privatizáció első, kezdeti lépései. Ebben a helyzetben az elnökség és a testületi ülés egyértelműen úgy foglalt állást, hogy a szövetség céljainak csak úgy tud megfelelni, ha mint korábban is, szigorúan szakmai szervezetként, politikamentesen képviseli a bankok érdekeit.

A Bankszövetség szakmai munkájának fontos része volt 1994-ben a pénzügyi törvény, a Ptk., a csődtörvény, a számviteli törvény módosításában és előkészítésében való részvétel, továbbá a pénzmosásról szóló törvény végrehajtásának előkészítése.

A kilencvenes évek közepén működő bankszektor helyzetének kitűnő összefoglalását adja a Politikatörténeti Intézet tanulmánya, amelynek egyik idézetével zárjuk a '90-es évek első felének fejlődési folyamatát:

„1994–1995-öt már egyre inkább a stabilizálódás, a konszolidációs folyamat során kapott források segítségével a bankok mérlegeinek kitisztítása, a rossz és behajthatatlanná vált követelések eladása, illetve leírása jellemezte. A konszolidációra nem szoruló bankok pedig többségükben jelentős piaci térnyerésre voltak képesek ebben az időszakban, és ekkor is meg tudták őrizni nyereségességüket.

A pénzügyi rendszer helyzetének legfontosabb jellemzője, hogy 1995-ben már érzékelhetővé váltak a javulás jelei. E javulás azonban nem volt teljes és maradéktalan. Míg a korábbi évekre az átfogó jellegű állami válságkezelő akciók voltak jellemzőek, addig 1995-ben már egyedi, testre szabott, a korábbi intézkedéseket kiegészítő akciók elegendőnek bizonyultak.

A korábbi évek tendenciájával ellentétben, 1995 és 1996 fordulójára jelentős mértékben csökkent a piaci szereplők száma, megkezdődött a bankpiac koncentrációja, tisztulása, bár ez a folyamat eddig alapvetően nem üzleti indíttatású, hanem állami tulajdonosi döntések következménye volt. Az állami tulajdonosi szerepből történő visszavonulás nagy ütemben halad, két nagybank privatizációjára is sor kerül 1995-ben. Ezekkel a lépésekkel az év végére 40% alá csökkent a közvetlen állami tulajdon részaránya a bankrendszer összesített jegyzett tőkéjéből. A vállalati piacon a bankok között – alapvetően néhány száz jó hitelképességű nagyvállalat finanszírozásában és kiszolgálásában – 1995 végére igen éles verseny alakult ki. A korábbi évekhez képest jelentős mértékben nőtt a bankrendszer, az egyes bankok nyeresége, jövedelmezősége” (MTA PTI, 1994).

Az eddigiek leíratakból is az látható, hogy 1994–95 fontos szakaszhatárt jelentett a Bankszövetség életében.

4. AZ 1990-ES ÉVTIZED MÁSODIK FELE

Az 1990-es évtized közepén, második felében már egy olyan bankrendszer és olyan Bankszövetség működik, amely európai szinten is mérhető és értékelhető.

A bankszektor napi működésének újabb állomása volt a pénzügyi szolgáltatásokról szóló törvény előkészítése és a bankfelügyelet helyének, kompetenciájának meghatározása. A Bankszövetség mindkét kérdésben számos érdemi javaslatot tett. A bankfelügyelettel kapcsolatban az elnökség álláspontja az volt, hogy nem lenne célszerű, ha az közvetlenül a kormány alá tartozna, az MNB-nek kellene biztosítania a bankfelügyeleti munka ellenőrzését. Az egységes felügyelet kérdéséről folytatott megbeszélést a Pénzügyminisztériumban június 18-án *Draskovics Tibor* pénzügyminiszter vezette. A megbeszélés végkövetkeztetése az volt, hogy az egységes, azaz a bankfelügyeletet és az értékpapír-felügyeletet magában foglaló intézmény létrehozásának előfeltétele olyan értékpapír- és hitelintézeti törvény kidolgozása, amely lehetővé teszi a bankoknak a teljes értékpapír-forgalmazásban való részvételét 1997. január 1-jétől, és ezzel az időponttal vonják össze a bank- és értékpapír-felügyeletet. Ebben a kérdésben sikerült elfogadtatni a Bankszövetség szakmai javaslatait.

A tárgyalásról készített emlékeztetőben Pulai Miklós ezt írta:

„Én úgy értékelem a helyzetet, hogy a labdát már berúgtuk a kapuba, de a bíró még nem adta meg a gólt. Nem attól tartok, hogy a kormány nem fogadja el a pénzügyminiszter javaslatát, hanem attól, hogy az univerzális bankrendszer ellenzői nyilván erős nyomást fognak kifejteni a miniszter álláspontjának megváltoztatására” (MBSZ-irattár).

1999-ben a Magyar Nemzeti Bank azzal a javaslattal kereste meg a Bankszövetséget, hogy a bankközi piacon jelentős szerepet betöltő hitelintézetek körében szervezze meg a Pénzpiaci Konzultatív Fórumot. A Bankszövetség koordinálásában és Pulai Miklós vezetésével működő Pénzpiaci Konzultatív Fórum elemezte a pénz- és tőkepiacok olyan intézményi, jogi, strukturális, szervezeti, szabályozási elemeit, illetve az azokban bekövetkezett változásokat, amelyek hatással lehetnek a piac hatékonyságára, a nyújtott szolgáltatások költségeire és ezen keresztül a kamattranszmissziós mechanizmus hatékonyságára (Pulai et al., 1999 – *Szalkai István* előadása).

A bankszektor akkori helyzetét így jellemezte Erdély Zsigmond Gábor, a Bankszövetség elnöke:

„Összegezve megállapítható, hogy tíz év alatt a hazai kereskedelmi bankok helyzete lényegében megszilárdult, a tőkepiaci intézményrendszer a legutóbbi esztendőkhöz fejlődésnek indult, s a privatizáció ezen a területen is felgyorsult. [...] ezzel párhuzamosan tovább bővül a külföldi pénzintézetek magyarországi jelenléte. 1995-ben

a bankok jegyzett tőkéjének már 36%-a volt külföldi tulajdonban, és reális az a feltételezés, hogy 1997 végére – a tervezett eladásokat is figyelembe véve – már a bankpiac 60%-át, avagy 2/3-át a külföldi tulajdoni többségű bankok fogják uralni. Ez a változás összességében előnyökkel jár a hazai bankrendszer fejlődésére, tőkeerőssé válására, technológiájának korszerűsödésére és a pénzügyi innovációk terjedésére nézve. [...]

A bankkonszolidációt nagyon sokan joggal megkérdőjelezték. Elévülhetetlen érdeme az, hogy a változó és javuló makrogazdasági körülmények között egészséges, fejlődni és növekedni képes bankrendszer jöhetett létre Magyarországon. Ily módon érthető, hogy a bankprivatizációs folyamat a konszolidáció után vált lehetővé” (Erdély Zsigmond Gábor: „Új kihívás: a nemzetközi integráció” című előadása 1997. február 7-én).

A bankreformot követően a kétszintű bankrendszer fejlődése és azzal párhuzamosan változó politikai háttér lehetővé tette a fejlődés új mérföldkövének elérését: ez pedig a bankprivatizáció. A privatizációs folyamat a kilencvenes évek második felének meghatározó tényezője volt. A Bankszövetség történetének ez a fejlődési forma meghatározó eleme, mert a külföldi tulajdonosok, a külföldi szakmai befektetők megjelenése hatással volt az egész banki kultúra fejlődésére, így a Bankszövetség döntéshozatali rendjének, magatartásformáinak alakulására is.

Jelzésszerűen soroljuk fel, hogy a bankok oldaláról melyek voltak a privatizáció megvalósításának indokai: a bankok portfóliójának minősége, alultőkésítettség, a pénzügyi közvetítés magas költségei, a hitelkonszolidáció részleges eredménye (segítette a bankokat, de nem volt elégséges), a későbbi eszközcsere és tőkefeltöltés további folytatás nélküli, ezért csak átmeneti pozitív hatása.

A pénzügyi törvény elfogadása után 1992-ben a kormányzat megfogalmazta a bankok magánosítására vonatkozó irányelveket. Megalakult a bankprivatizációs bizottság, amellyel a Bankszövetségnek és főtítkárnak is folyamatos szakmai kapcsolata volt.

„A bankprivatizáció folyamatában a legfontosabb szereplők: a bank tulajdonosi szerepével felruházott vagyongyűnökség, az osztalékban és a privatizációs bevételben egyaránt érdekelt PM, valamint a fennálló tulajdonviszonyoktól függő bankmenedzsment érdekei gyakran kerültek szembe egymással. A kormányzat dilemmája az volt: szabad-e csak a legjobbat eladni, vagy törekedni kell az együttes értékesítésre? Ez csak tovább növelte a bizonytalanságot, vajon szabad-e a még meg sem szilárdult bankrendszert kiengedni az állam kezei közül, nem vész-e el ezáltal az önálló monetáris politika (és az alkalmi direkt befolyásolás) lehetősége” (Kövér, 2000:302).

Erdei Tamás, a Bankszövetség újonnan megválasztott elnöke így értékelte az 1998. év végi és az azt követő helyzetet: „A Bankszövetség megalakulása utáni években

Magyarországon tovább gyarapodott a bankok száma: a 90-es évek közepére már elérte a 40-et, és 1997-ben – számos bank megszűnése, újak belépése után – már 43 bank működött. Jelenleg a magyarországi bankok száma 40, és valamennyi Magyarországon működési engedélyt kapott bank belépett a Magyar Bankszövetségbe.

A magyarországi bankszektor igen sajátos képet mutat, ha a bankok tulajdonosainak összetételét nézzük. Az 1998. évi adatok alapján a magyarországi bankokban a külföldi tulajdon meghaladja a 60%-ot. Ez ismereteim szerint igen ritka Európában, de a világban is. Még nagyobb az arány, ha azt nézzük, hogy a működő 40 hitelintézetből több mint 30-ban teljes vagy többségi a külföldi tulajdon, illetve ha azt is figyelembe vesszük, hogy a mintegy 250 takarékszövetkezetet integráló ernyőbank is külföldi irányítással működik. [...].

Ez a nagyarányú külföldi tulajdon sokban hozzájárult ahhoz, hogy felgyorsult Magyarországon a bankrendszer korszerűsödése és bekapcsolódása a nemzetközi bankvilág életébe.

Ez az arány a bankprivatizáció eredményeképpen alakult ki.

A magyar bankrendszer privatizációja nemzetközi összehasonlításban példátlan gyorsasággal ment végbe. A kilencvenes évek elején még döntően az állam közvetlen és – az állami vállalatokon keresztül gyakorolt – közvetett tulajdonosi ellenőrzése alatt álló bankrendszerben alig tíz év alatt egyötödére csökkent az állami és a kvázi-állami társadalombiztosítási, önkormányzati tulajdon együttes aránya” (Pulai et al., 1999:50–58).

Pulai Miklós főtikári tevékenységének utolsó éveit is kihívásokkal teljes történések, ügyek kísérték. Mindjárt 2000-ben került napirendre a mezőgazdasági külső szövetkezeti üzletrésztulajdonról szóló törvénytervezet, amelyet a Bankszövetség erőteljesen vitatott, majd az eredménytelen viták után 2001. elején az Alkotmánybírósághoz fordult, kérve a 2000. évi CXLIV. számú törvény alkotmányellenességének megállapítását. Ezt az ügyet nemcsak súlya miatt elevenítjük fel, hanem azért is, mert a Bankszövetség történetében ez volt az első olyan eset, amikor az MBSZ alkotmánybírósági beadványa sikerrel járt.

A 2000-es év más szempontból is emlékezetes a magyar banktörténetben. Megemlítjük például a botrányossá dagadt Postabank- és Agrobank-ügyet. Szakmailag azonban ezeknél is fontosabb volt, hogy a 2000-es év más szempontból is emlékezetes a magyar banktörténetben. 2000 májusában indult el ugyanis a devizaalapú, jelzálog-fedezettű lakáshitelezés, ami a 2008. évi válság beköszöntése után a politikai és társadalmi közbeszéd egyik központi témájává vált, és sok gondot, problémát okozott a banki közösségnek.

5. A BANKSZÖVETSÉG TANÁCSADÓJA

A 2000-es évben Pulai Miklós a banki közösség köszönetét elfogadva, választás útján átadta a főtitkári helyet utódjának, *Nyers Rezsőnek*. Fontos volt azonban, hogy a Bankszövetség működésének folytonossága, Pulai Miklós elismertsége és kapcsolatrendszere hasznosítható legyen. Ezért az elnökség felkérte, hogy tanácsadóként maradjon a Bankszövetség kötelékében. Megkezdődött egy új évtized, amelynek során szakmai elkötelezettséggel, fiatalos lendülettel segítette a Bankszövetség munkáját. Tevékenységét méltatlan lenne munkaköri leírás alapján értékelni, mivel kialakult egy olyan gyakorlat, hogy véleményét, tanácsait minden nagyobb jelentőségű ügyben kikérték. Emellett voltak olyan fontos szakmai feladatok, amelyeknek ő volt a „gazdája”. Tekintsük át ezeket röviden:

- *Kis- és középvállalkozások (kkv-k) finanszírozása.* A 2000-es évek elejére a gazdasági és piaci viszonyok fejlődésének hatására a bankszektor egyik kiemelt feladatává vált a kkv-szektor finanszírozási rendszerének kialakítása. A Bankszövetségben belül létrejött egy kkv-finanszírozási munkacsoport, amelynek ő lett a vezetője, és a tagbankokkal, valamint az illetékes kormányzati szervekkel sikeresen dolgozták ki a finanszírozási feltételeket.
- *Agrárfinanszírozási Munkabizottság.* Az agrárgazdaság fejlesztése, az agrárgazdaság finanszírozásának előmozdítása érdekében a Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Minisztérium létrehozott egy tárcaközi munkabizottságot, amelyben Pulai Miklós képviselte a Bankszövetséget.
- A KAVOSZ javaslatára kezdeményezett *Vállalkozásfejlesztési Alap* bizottságának is tagja volt a vezető tanácsadó a Bankszövetség képviselésében.
- *Etikai Bizottság és Etikai Kódex:* A Bankszövetségnek már 1996-ban volt Etikai Bizottsága, amelyet a bankvezetők egyetértésével és támogatásával szervezett meg, és ennek a bizottságnak hosszú éveken át választott elnöke volt Pulai Miklós. 1999-ben pedig kidolgozták és a testületi ülés jóváhagyta a Bankszövetség Etikai Kódexét, amelyben kulcsszerepe volt. A hazai és az európai bankszektor fejlődése szükségessé tette az Etikai Kódex korszerűsítését, az új normáknak való megfeleltetését. Erre 2007-ben került sor, és az új Etikai Kódex kidolgozásában, az egyeztető megbeszélések előkészítésben aktívan részt vett mint tanácsadó. Az új kódexet a Bankszövetség testületi ülése még abban az évben, azaz 2007-ben jóváhagyta (Kovács, 2012).

6. A FŐTITKÁR A PÁLYATÁRSÁK EMLÉKEZETÉBEN

A Bankszövetség fennállásának negyedszázados évfordulóra készülve Müller János megbízást kapott arra, hogy ez alkalomból a pénzügyi és bankszektor több vezetőjével interjúkat készítsen. Ezek során áttekintették az adott időszakban gazdasági és pénzügyi helyzetet, de természetesen visszatekintettek a Bankszövetség létrejöttének, megalakulásának körülményeire is. A beszélgetések során többször szóba került Pulai Miklós személyisége és méltatása, amit válogatott csokorba gyűjtve az alábbiakban olvashatunk.

Erdély Zsigmond Gábor

„Hát ezek az akkori szép idők voltak. Nézd, a bankok igyekeztek a Bankszövetség szakmai munkájához hasznosan hozzájárulni, nagymértékben köszönhetően Pulai Mikinek, aki ezt nagyon rendszeressé tette, szinte kikényszerítette belőlük, és fölfogták, hogy ez az érdekük. Hát ez azért nem az egyik napról a másikra valósult meg, egy folyamat végeredménye volt. Értelemszerűen volt egy másik kérdés is, nevezetesen, hogy az OTP-nek, mint a legnagyobb banknak voltak olyan érdekei, amelyeket nem lehetett a többi bankéval összehasonlítani. Na most ezt helyretenni, és azért mégis együtt gondolkodni, a banki érdekeket konszenzus alapján képviselni nem volt egyszerű, de azért az esetek többségében sikerült.” Igen, ez a siker nagymértékben az ő tevékenységének volt köszönhető (Müller, 2014:148).

Kupa Mihály

„A Miklóssal is mindig jó kapcsolatom volt. Az, ahogyan ő össze tudott rendezni egy szétvert vitafórumot, amikor már mindenki megőrült, hogy semmi nem jó. És akkor mondta, hogy ez is egy nagyon jó gondolat, és erre is oda kell figyelni, majd utána csinált egy olyan összefoglalót, hogy mindenki azt hitte, hogy neki van igaza. És tudtunk továbbmenni, mert a végén mindig láttuk, hogy mi a következő lépés. Mester volt ebben. Másrészt nem csinált ilyen nagy szellemi, elméleti felhajtást, hanem azt mondta, hogy fiúk, ezt akkor nézzük meg, meg lehet-e oldani, ha nem, hát akkor menjünk tovább. Szóval fantasztikus volt. Nem vette véresen komolyan se önmagát, se azt, hogy most ez a halál csatája, hanem menjünk szépen tovább szakmailag” (Müller, 2014:166).

Hegedüs Éva

„A kilencvenes évek elején történt a pénzintézeti törvény módosítása, a bank- és adóskonszolidáció előkészítése és lebonyolítása, illetve napirenden volt néhány olyan hitelkonstrukció kidolgozása, amelyek véglegesítésében, az eljárási szabályok kialakításában aktívan vettek részt a Bankszövetség munkatársai, vezetői. Akkor a Bankszövetség főttitkára Pulai Miklós volt, aki nagyon felkészült, strukturáltan

gondolkodó, a makrogazdaság, a bankszektor folyamatait jól ismerő szakember. Sohasem éreztem úgy, amikor a Bankszövetség nevében szólt, hogy partikuláris banki érdekeket képviselne. Sokkal inkább a szektor egészét érintő kérdésekre koncentrált. Szívesen emlékszem az állami vagyon privatizációjához kapcsolódó speciális konstrukciók – az Egzisztencia-hitel, a munkavállalói rész tulajdonosi program (MRP) – megvalósítása érdekében kidolgozott végrehajtási rendeletek egyeztetéseire. Amikor e hitelkonstrukció részletein, eljárási szabályain dolgoztunk, akkor Pulai Miklós volt azt hiszem, mindannyiunk között a legfelkészültebb szakember abból a szempontból is, hogy nemcsak elvileg próbálta a feladatot értelmezni, hanem azt helyezte a fókuszba: hogyan lehet ezt a pénzügyi megoldást a legegyszerűbben megvalósítani úgy, hogy mindenki, aki ebben közreműködött, pontosan értse a feladatát, átlássa az egészet. És amikor már azt gondoltam, hogy minden kérdést végiggondoltunk, szabályoztunk, akkor Pulai Miklós még mindig föl tudott tenni két-három olyan gyakorlati kérdést, amelyek megoldása még valóban tisztázásra szorult. Nagyon sokat tanultam tőle, banküzem-gazdaságtant, problémamegoldást, érdekegyeztetést és azt, hogy nem elég jó célokat kitűzni, fontos az átgondolt végrehajtás megtervezése, az érintettekkel történő folyamatos egyeztetés és természetesen a monitoring is. Pulai Miklós szenvedélyes emberként időnként vehemensen képviselte a szektor egészének az érdekeit, ami mögött azonban sohasem egyéni érdekek, hanem mindig szakmai szempontok, értékek, érvek voltak.

Pulai Miklós szakmai tudását, felkészültségét sokra tartottuk a Pénzügyminisztériumban, ő azok közé tartozott, aki mindent elolvasott, minden megbeszélésre felkészülten érkezett. Egyetlen téma sem volt tabu, minden kérdést lehetett tisztázni, esetleg azt mondani: – De Miklós, ebben önnek nincs igaza! –, vagy éppenséggel: – Ezt nem tudom elfogadni. – Soha nem sértődött meg, persze ő is mondott hasonlókat, és akkor érvekkel próbáltuk meggyőzni egymást. Talán sokan tudják, de fontos hangsúlyozni, hogy mögötte egy nagyon hosszú vezetői tapasztalat, nagyon mély makrogazdasági ismeret van, véleményem szerint nagyon kevesen dicsekedhetnek azokkal a képességekkel, amelyekkel Miklós rendelkezik. Mert miközben Pulai Miklós egy nagyon logikusan gondolkodó és nagy munkabírási ember, emellett egy nagyon kellemes lény is, aki persze föl tudta emelni a hangját és föl tudta tolni a szemüvegét, és föl tudott tenni kellemetlen kérdéseket is, de eközben a vitát mindig a szakmaiság, és nem a személyes indulatok vezérelték.” (Müller, 2014:172).

7. ZÁRSZÓ

Pulai Miklós emlékezete elválaszthatatlan a Magyar Bankszövetség elindulásától és történetétől. Ezzel az írással szeretnénk neki emléket állítani: a magyar gazdaság és banktörténet kiemelkedő személyiségének tekintjük. Egész életútját meghatározta a modern magyar történelem számos nehéz, embert próbáló időszaka, háború, diktatúra, válságos gazdasági időszakok és a kiútkeresés reformok útján, egy jobban működő gazdasági modell reményében.

Ebben az olykor viharos időszakban, a politika által erősen korlátozott gazdasági és döntéshozói térben őt két dolog jellemezte: emberség és tisztesség, valamint a haza javát szolgáló reformok iránti elkötelezettség. Mint ember a mindenkor mindenki által szeretett, kedvelt és tisztelt kolléga volt jó kedélyével, humorával, egyszerűségével.

A Magyar Bankszövetségnek nagy szerencséje, hogy hivatalos megalakulása után fél évvel a nagy szakmai tapasztalattal, széleskörű elfogadottsággal rendelkező Pulai Miklós lett a főtitkára. Visszatekintve azt mondhatjuk, hogy a Bankszövetség működésének nagy adománya, hogy ő főtitkára volt, „nagy” főtitkára.

Pulai Miklós alakította ki a szervezetet és a működési feltételeket. A kétszintű bankrendszer elindulásának kezdeti nehézségeit, működésének törvényi hátterét, a bank- és hitelkonszolidációt, a bankprivatizációt a Bankszövetség aktív közreműködés nélkül nem lehetett volna szakmailag kielégítő módon megoldani. Az ilyen időszakokat hóskornak szokás nevezni, és ebben a korban fejtette ki azt az alkotó tevékenységét, amelynek a ma is jól működő, a banki közösséget képviselő Bankszövetség az eredménye.

HIVATKOZÁSOK

- KOVÁCS LEVENTE (szerk.) (2012): *Negyed százados a magyar bankrendszer. Múlt – jelen – jövő.* 312 p. Budapest: Magyar Bankszövetség, ISBN 978-963-08-4818-3.
- KÖVÉR GYÖRGY (szerk.) (2001): *A Magyar Külkereskedelmi Bank története dokumentumokban és emlékezésekben.* 360. p. Budapest: Magyar Külkereskedelmi Bank, ISBN 963 0060 116.
- MBSZ (Magyar Bankszövetség) irattári dokumentumai.
- MÜLLER JÁNOS (2014): *A magyar bankok és takarékpénztárak szövetségeinek története 1830–2014.* 331 p. Budapest: Artemis Kulturális Szolgáltató Kft., ISBN 978-963-7422-03-4.
- MÜLLER JÁNOS – KOVÁCS TAMÁS – KOVÁCS LEVENTE (2014): *A Magyar Bankszövetség története.* 152 p. Budapest: Tarsoly Kiadó, ISBN 978-963-9570-57-3.
- MTA PTI (1994): *A bankprivatizáció mint a bankrendszer fejlesztésének eszköze (tanulmány), MBSZ-irattár.*
- PULAI MIKLÓS et al. (1999): *Tízéves a Magyar Bankszövetség (SZALKAI ISTVÁN előadása).* Budapest: TAS-11 Kft.
- URSPRUNG JÁNOS (1996): *A kétszintű bankrendszer fejlődése Magyarországon 1987–1995 (kézirat).* <http://ursprungjanos.hu/bankrendszer.pdf> (letöltve: 2021.04.06.).